

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Західноукраїнського
національного університету,

доктор економічних наук, професор

Оксана ДЕСЯТНЮК

«23» 12 2024 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бортняк Катерини Василівни на тему «Адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності в сфері науки», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Науково-технічна сфера для будь-якої держави являє собою той сегмент суспільних відносин, який здатен своїм інтелектуальним потенціалом суттєво підвищити рівень економічного розвитку й добробуту держави. Сучасна наука з надзвичайно інтенсивними темпами розвитку здатна забезпечувати більшість потреб соціуму та держави в суспільних і економічних благах. Користування такими благами своєю чергою призводить до інтенсифікації соціально-економічного розвитку та підвищення конкурентних переваг національної економіки, а отже, сприяє тому, що держава посідає вагоміше місце в глобальній спільноті.

Разом із тим такий потенціал, що несе сфера науки, не розкривається сам собою, а результати наукових пошуків потребують відповідної трансформації й утилітаризації, що здійснюються шляхом застосування державою владно-управлінського впливу. Державне керування в сфері науки є одним із класичних напрямів владного впливу механізму держави на суспільні процеси,

однак в сучасних умовах розвитку України такий вплив характеризується як неефективний і потребує перегляду.

У цьому аспекті особливої актуальності набуває реалізація контрольно-наглядової діяльності в сфері науки, за результатами якої держава може розв'язувати низку проблем, зокрема підвищення ефективності використання обмежених державних ресурсів на розвиток науки та раціоналізація отриманих результатів наукової діяльності для потреб економіки та соціальної сфери. Традиційна модель реалізації контролю в сфері науки потребує перегляду ще й тому, що сучасна наука має надзвичайно мінливі й інтенсивні темпи й напрями розвитку. Це також потребує певної прогностичної здатності від органів, на які покладено відповідальність за впровадження державної політики в сфері науки в частині прогнозування потреб державного фінансування. Це породжує низку завдань, для вирішення яких потрібно залучити інститути громадянського суспільства, незалежних неурядових фахівців в сфері науково-технічного менеджменту.

Крім того, актуалізується й підвищена участь громадськості в процесах керування державними справами з метою протидії корупційним проявам і випадкам неефективного використання державних ресурсів. У цьому аспекті залучення громадськості саме до реалізації контрольно-наглядової функції являється суттєвим потенціалом для підвищення ефективності реалізації владно-управлінського впливу в аналізованій сфері загалом.

Усе це потребує нових науково обґрунтованих теоретичних, методологічних і практичних підходів. Саме тому об'єктивується потреба виокремлення та дослідження контрольно-наглядової діяльності як самостійного напрямку функціонування відповідних державних інституцій, на які покладено реалізацію політики в сфері науки.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження адміністративно-правових засад контрольно-наглядової функції держави в сфері науки з ціллю пошуку нових шляхів розвитку системи її забезпечення та

розробки дієвих механізмів її реалізації. Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення таких завдань:

- здійснити ретроспективний аналіз еволюції теоретичного осмислення контролю та нагляду в сфері науки;
- розкрити особливості історично-правового розвитку контрольно-наглядової діяльності в сфері науки;
- визначити спеціалізацію методологічного інструментарію дослідження контрольно-наглядової діяльності в сфері науки;
- проаналізувати сутність і значення державної політики в сфері науки;
- детермінувати особливості реалізації контрольно-наглядових функцій держави в сфері науки;
- сформулювати цілі реалізації контрольно-наглядової діяльності держави в сфері науки;
- дослідити сучасний стан вітчизняного законодавства з питання забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки;
- розробити організаційну модель здійснення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні;
- проаналізувати функціональне забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні;
- установити особливості фінансового забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні;
- визначити систему державних органів, що забезпечують здійснення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки;
- довести необхідність реалізації ліцензування як інструменту контрольно-наглядової діяльності в сфері науки;
- розглянути модель взаємодії держави та недержавного сектору й інститутів громадянського суспільства в здійсненні контрольно-наглядової діяльності в сфері науки;

- провести дослідження впливу результатів контрольно-наглядової діяльності в сфері науки на її конкурентоздатність;
- вивчити закордонний досвід реалізації контрольно-наглядових функцій держави в сфері науки;
- удосконалити інституційне забезпечення реалізації нагляду та контролю в сфері науки в Україні;
- здійснити пошук шляхів застосування адаптивного та проектного управління контрольно-наглядовими функціями держави в сфері науки;
- запропонувати напрями розширення участі громадськості в здійсненні нагляду та контролю в сфері науки.

Об'єктом дослідження є система контрольно-наглядових функцій держави в реалізації державної політики в сфері науки.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні

Методи дослідження. Дослідження проведено за допомогою поєднання загально- та спеціальнонаукових методів, притаманних правовій науці та науці державного управління з урахуванням особливостей функціонування системи державного управління в сфері науки в Україні.

Широке застосування отримав, зокрема, метод діалектичного пізнання для аналізу розвитку контрольно-наглядової діяльності в сфері науки, пошуку місця контрольної функції в загальній їх сукупності, значення цієї функції для державотворчого процесу (підрозділ 1.2). Сукупність порівняльно-правових методів, аналізу та синтезу використано з метою дослідження ретроспективи та методології вивчення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки (підрозділи 1.1 та 1.3). Методи абстрактного та конкретного вжито в розкритті особливостей реалізації контрольно-наглядових функцій держави в сфері науки (підрозділ 2.2). Натомість для визначення сутностей та цілей контрольно-наглядової діяльності держави в сфері науки застосовано методи системного аналізу (підрозділи 2.1 та 2.3). Методи герменевтики та підходи структурного

аналізу використано для аналізу сучасного стану вітчизняного законодавства з питання забезпечення контрольної-наглядової діяльності в сфері науки й організаційної моделі її забезпечення (підрозділи 3.1 та 3.2).

Вагомих результатів у дослідженні механізмів функціонального та фінансового забезпечення контрольної-наглядової діяльності в сфері науки в Україні було досягнуто внаслідок застосування структурно-функціонального підходу (підрозділи 3.3 та 3.4). Методологія системного аналізу в поєднанні з формально-логічним методом дала змогу визначити особливості побудови системи державних органів, що забезпечують здійснення контрольної-наглядової діяльності в сфері науки та їх взаємодії з недержавним сектором й інститутами громадянського суспільства (підрозділи 4.1 та 4.3). Структурно-функціональний підхід дав змогу окремо переглянути цінність і значення ліцензування як інструменту контрольної-наглядової діяльності в сфері науки (підрозділ 4.2). Сукупність філософсько-управлінських методів, зокрема діалектики та логіко-юридичного, у поєднанні з аксіологічним підходом використано для оцінювання впливу результатів контрольної-наглядової діяльності в сфері науки на її конкурентоздатність (підрозділ 4.4).

Водночас активне застосування порівняльно-правового методу дало змогу вивчити світовий досвід реалізації контрольної-наглядових функцій держави в сфері науки (підрозділ 5.1). Метод правового моделювання дав змогу вдосконалити механізм організаційного та функціонального забезпечення реалізації нагляду та контролю в сфері науки в Україні (підрозділ 5.2). Широке застосування методу соціологічного аналізу дало змогу розкрити перспективи використання адаптивного та проєктного управління контрольними-наглядовими функціями держави в сфері науки (підрозділ 5.3). За допомогою формально-логічного методу здійснено пошук нових ефективних форм участі громадськості в здійсненні нагляду та контролю в сфері науки (підрозділ 5.4).

Інформаційною базою роботи стали матеріали Верховної Ради України, Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України,

законодавчі та нормативні акти з питань реалізації контрольної функції держави в сфері науки, наукові здобутки вітчизняних і закордонних учених, матеріали науково-практичних конференцій, міжнародних організацій.

Формування наукової проблеми, нове вирішення якої отримано в дисертації. Дисертаційна робота спрямована на вирішення наукової проблеми щодо визначення адміністративно-правових засад контрольної-наглядової функції держави в сфері науки з ціллю пошуку нових шляхів розвитку системи її забезпечення та розробки дієвих механізмів її реалізації.

Наукова новизна одержаних результатів. На основі проведеного комплексного дослідження розв'язано важливу наукову проблему – розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів реалізації контрольної-наглядової функції держави в сфері науки та запровадження їх результатів у практичну діяльність органів, відповідальних за її здійснення. Найвагомішими результатами, які характеризують наукову новизну дисертації, є такі:

вперше:

– визначено ієрархію та структурну будову системи цілей реалізації контрольної-наглядової діяльності держави в сфері науки, які згруповано за відповідними напрямками: цілі інституційного контролю (здійснюють абсолютно всі центральні органи виконавчої влади, на які покладається реалізація державної політики в сфері науки); цілі організаційного контролю (здійснюється шляхом перевірки ступеня виконання основних цілей розвитку наукової сфери, реалізації стратегічних напрямів наукових досліджень у різних галузях і має характер лінійно-функціонального, де функціональний компонент розкривається через приналежність діяльності об'єктів, що контролюються, до наукової сфери); цілі субгалузевого контролю (реалізація контрольної-наглядової діяльності щодо навчальних закладів, виключно в контексті розвитку науки у вищій школі й участі таких закладів у реалізації державних програм конкретного науково-технічного спрямування); цілі внутрішньоінституційного контролю (контрольно-наглядову діяльність

спрямовано на визначення ступеня реалізації кожним окремим органом завдань державної політики в науковій і науково-технічній сфері; відносин щодо трансферу технологій; інституціоналізації інновацій тощо);

– розроблено організаційну модель здійснення контрольної-наглядової діяльності в сфері науки в Україні, особливість якої полягає в тому, що у її основу покладено саме функціональний підхід, який уособлюється у формах такої діяльності, і вже на другому місці виступає галузевий підхід, у межах якого відбувається сегментація наукової сфери на предметні зони відповідальності відповідних суб'єктів. Це означає, що реалізацію своїх функцій усіма без винятку суб'єктами контролю обмежують певні сфери відносин щодо науки й техніки, але жоден із них не охоплює контрольними функціями всю наукову сферу. В такий спосіб видається можливим досягнути необхідного синергетичного ефекту від реалізації контрольної-наглядової діяльності, а також надати результатам, отриманим за її результатами відповідного рівня релевантності та утилітарності;

– розроблено інституційний механізм реалізації контрольної-наглядової діяльності в сфері науки. Запропонована побудова системи державних органів, що забезпечують контрольну-наглядову діяльність в сфері науки, суттєво відрізняється від сучасного стану інституційного забезпечення державного контролю в аналізованій сфері, оскільки розділена на дві підсистеми, які реалізують різні за своєю предметною специфікою державні політики, але в одній науковій і науково-технічній сфері. Доведено, що подібна побудова контрольних органів у своїй взаємодії та певній взаємозалежності дасть змогу досягнути максимального рівня ефективності від реалізації контрольної-наглядової діяльності державою. Задля цього доцільно ухвалити низку рішень шляхом оптимізації контрольної-наглядової діяльності Міністерства освіти і науки України, концентруючи її на безпосередньому досягненні цілей державної політики в сфері науки. До того ж частину повноважень в сфері контрольної-наглядової діяльності Міністерство освіти і науки України та інші суб'єкти,

відповідальні за реалізацію вказаної політики, повинні передати на рівень Рахункової палати та Держаудитслужби, застосувавши механізм безоплатного аутсорсингу та деконцентрації відповідальності, для чого потрібно: внести зміни в Положення про Міністерство освіти і науки України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 630 щодо скорочення повноважень міністерства в частині реалізації ним державного фінансового контролю щодо підпорядкованих установ, організації, підприємства та інших інституції, що входять до сфер відання; покласти прямий обов'язок на Міністерство освіти і науки України використовувати результати державного фінансового контролю, здійсненого Рахунковою палатою та Держаудитслужбою, під час ухвалення рішень організаційного, інституційного та кадрового характеру в процесі реалізації державної політики в сфері науки;

– розроблено матрицю відповідності та достатності механізмів правового регулювання реальним умовам функціонування наукової сфери для оцінювання ступеня ефективності впливу результатів контрольно-наглядової діяльності в сфері науки на її конкурентоздатність. Запропонована матриця ґрунтується на побудові графіку оцінювання вибору організаційно-установчої стратегії за результатами проведення контрольно-наглядових заходів відносно наукових установ, який дасть змогу обрати одну з чотирьох стратегій щодо наукової установи: стратегія удосконалення оптимізації та раціоналізації; стратегія підтримання діяльності наукових установ або наукових досліджень; стратегія реорганізації; стратегія ліквідації злиття наукових установ;

– розроблено інституційні зміни для підвищення функціональної спроможності системи нагляду та контролю в сфері науки в Україні. Розроблена нова модель реалізації контрольно-наглядових функцій держави в сфері науки відповідатиме таким головним вимогам: інституційний контроль в сфері науки здійснюватимуть не різні органи (фінансового та управлінського характеру), а їх симбіоз, тобто одна структура, до складу якої входитимуть фахівці від різних державних інституцій, зокрема і від органів, відповідальних

саме за компонент науково-технічного розвитку держави; контроль-наглядова діяльність охоплюватиме всі без винятку елементи управлінської моделі в сфері науки, але основний акцент зосереджуватиметься на актуальності самих напрямів реалізації державної політики у цій сфері; підвищення ефективності планується отримати шляхом нового формату взаємодії між контрольними органами та розширеним залученням інститутів громадянського суспільства; діяльність органів контролю в сфері науки матиме характер моніторингу в реальному часі, а система індикаторів має бути побудована таким чином, щоб давати можливість оперативно втручатись у діяльність тих чи інших наукових та/або науково-дослідних установ із метою надання, в першу чергу, методологічної допомоги;

– розроблено модель застосування адаптивного та проєктного управління контроль-наглядними функціями держави в сфері науки. Особливостями такої моделі має бути впровадження нової методології, заснованої на прогресивних стандартах концепту Good Governance, а саме GxP – Good Practice. Тобто впровадження проєктного управління в частині реалізації державного контролю в сфері науки має ґрунтуватись на засадах методології GSCPS – Good State Control Practice In Science. Сутність цього методологічного підходу полягає в тому, що органи контролю здійснюють низку заходів з оцінювання, моніторингу, перевірки відповідності, які ґрунтуватимуться на принципах достатності владного впливу для реалізації конкретної управлінської функції; економічної обґрунтованості та раціональності владного впливу (контрольних заходів); цілісності контролю; оперативності владно-правлінського втручання за результатами контрольної діяльності. Сукупність цих принципів є відповідним виразом тих принципів і вимог, на яких ґрунтується реалізація концепту Good Governance загалом, а тому не потребує додаткового визначення. Запровадження інструментарію GSCPS у контроль-наглядову діяльність уповноважених на її здійснення органів державної влади в сфері науки дасть змогу отримати результати, які

матимуть чіткий економічний та управлінський вираз і відобразатимуть реальні перспективи розвитку наукової сфери, окремих напрямів наукових досліджень чи функціонування наукових установ, організацій, дослідницьких інститутів тощо;

удосконалено:

– підходи до формування методологічного інструментарію дослідження контрольної-наглядової діяльності в сфері науки. Методологічний інструментарій державно-управлінської науки не здатен повною мірою забезпечити досягання мети під час дослідження контрольної-наглядової діяльності держави в науковій сфері. Саме тому для повноцінного дослідження цього феномену необхідним є застосування синтезованої методології наукового пізнання, заснованої на поєднанні загально наукових, спеціально наукових і прогностичних методах не лише державно-управлінської науки, але й науки адміністративного права, комплексу соціальних наук тощо;

– інтерпретацію сутності державної політики в сфері науки з погляду її відмінностей від інших сфер державної політики. Встановлено, що її формування має тільки загальнодержавний характер і реалізується в усіх без винятку формаціях суспільного буття та відносин, оскільки сама по собі наукова сфера не має чітко визначених меж, а характеризується тільки процесом прикладного використання знань у повсякденному житті та постійному розвитку теоретичного виміру їх застосування. Водночас специфічний контур реалізації державної політики в сфері науки, що об'єднується унікальним предметом – науковою діяльністю, характеризується непередбачуваністю результатів наукового розвитку особливо прикладних галузевих наук, що може характеризуватись як певне досягнення чи межа розвитку державної політики навіть за умови відсутності наукових досягнень чи визнання хибності подальшого розвитку науки в конкретному ракурсі чи напрямі;

– підходи до нормативно-правового забезпечення здійснення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні. Панування галузевого підходу до законодавчого регулювання окремих сфер суспільних відносин і навіть окремих сегментів у вказаних сферах призводить до низького рівня правової визначеності здійснення контрольно-наглядової діяльності держави в науковій сфері. Це об'єктивує необхідність більшої уваги на рівні галузевих та локальних нормативно-правових актів до деталізації форм, методів і способів здійснення контрольних функцій держави, що має втілюватись у відповідному функціональному навантаженні на органи державної влади. Розв'язання проблеми суб'єктної визначеності щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності в аналізованій сфері вбачається в розробленні нового бачення архітектури організаційної моделі здійснення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні, заснованої на функціональному підході з акцентом на панівну в правовій доктрині України галузеву спрямованість законодавчого регулювання суспільних відносин;

– механізм реалізації фінансового забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні шляхом широкого застосування в оцінюванні ефективності напрямів використання державних ресурсів принципу економічної ефективності та доцільності управлінських рішень, утилітарність якого розкривається через резервування частини коштів, спрямованих на фінансування державної науки в означеній сфері на потреби контролю над процесом досягнення її цілей. Принцип економічної доцільності означає можливість досягнення максимальної ефективності від фінансування наукової сфери шляхом спрямування частини такого фінансування на реалізацію контрольно-наглядової діяльності. Сутність цього принципу полягає в тому, що будь-яка владно-управлінська дія має реалізовуватись у спосіб, що найбільшою мірою відповідає потребам реалізації цілей державної політики в сфері науки, але базовим для оцінювання способу її реалізації виступає ресурсне забезпечення;

– підходи до ліцензування освітньої діяльності наукових установ, що фактично є вимогою сучасного глобального розвитку науки, шляхом викреслення із Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» норми щодо обов'язкового ліцензування аналізованого виду діяльності наукових установ, якщо ці установи надають освітні послуги з підготовки докторів філософії та докторів наук науковим кадрам, які здійснюють у цих або інших наукових установах наукову, науково-дослідну чи дослідно-конструкторську діяльність за тим самим напрямом та спеціалізацією. Це означає, що більшість наукових установ мають прикладний характер досліджень, а тому у цих напрямках надання освітніх послуг не має вимагати додаткового ліцензування, тому що монополізація ринку освітніх послуг для наукових кадрів і для формування високого інтелектуального потенціалу в них неможлива. Держава не може обмежувати науковий потенціал наукових установ, для яких надання освітніх послуг чи здійснення освітньої діяльності є тільки похідним напрямом від основної наукової діяльності, задля чого запропоновано внести відповідні доповнення та зміни положень ст. 27 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність». Це суттєво зменшить ресурсні витрати наукових установ – як часові, так і фінансові – на отримання ліцензії на здійснення освітньої діяльності, яку фактично жодна інша установа чи заклад не може здійснити через концентрацію наукового й інтелектуального потенціалу саме в цій установі;

– модель участі громадськості в нагляді та контролі в сфері науки шляхом розроблення механізму громадської науково-технічної експертизи в сфері науки. Запропонований механізм містить такі компоненти: науково-експертний центр (покликаний оцінювати ефективність та актуальність наукових пошуків і досліджень, які вже провадяться під егідою Міністерства освіти і науки України чи Національної академії наук України, а також розробляти пропозиції щодо нових перспективних напрямів наукових пошуків і відшукувати шляхи фінансування та нові джерела для інвестування);

аналітично-консалтингову раду (здійснює пошук шляхів найефективнішої ринкової капіталізації результатів наукових досліджень); спостережну раду (реалізує нагляд і контроль над використанням тих державних коштів, що витрачаються на наукові дослідження з урахуванням тих змін, які запропоновано науково-експертним центром, а також за фінансуванням державних наукових досліджень із приватних джерел); координаційний центр (зв'язувальний елемент між приватним сектором і державою). Діяльність запропонованого механізму сприятиме досягненню цілей не лише в сфері контролю, зокрема над цільовим використанням державних коштів, а й підвищенню ефективності функціонування Громадської ради при Міністерстві освіти і науки України ;

набули подальшого розвитку:

– теоретичні пошуки у визначенні сутності контролю та нагляду в сфері науки. Наявні тренди вивчення контрольно-наглядової діяльності держави в сфері науки демонструють на доктринальному рівні розмежування контрольної, наглядової, моніторингової й інших форм діяльності держави, спрямованих на досягнення цілей, які охоплює класичний елемент управлінської діяльності у формі класичного контролю. Визначення механізму реалізації контрольно-наглядової діяльності держави в науковій сфері дало змогу обґрунтувати концепцію окремої моделі відносин у її практичній реалізації;

– підходи до систематизації історично-правового розвитку контрольно-наглядової діяльності в сфері науки. Доктринальні положення дали змогу законодавчо закріпити форми та методи державного регулювання й керування у науковій і науково-технічній діяльності, що забезпечило реалізацію інституційної та функціональної підсистем забезпечення практичного здійснення аналізованої функції держави у новій якості;

– парадигма реалізації контролю в сфері науки шляхом органічного поєднання власне контрольної та наглядової функцій. Контроль як постійна функція керування виступає умовою забезпечення успішності його діяльності.

Контроль розглядається у ширшому сенсі, а нагляд – як елемент контролю, «звужений» контроль щодо сфери свого застосування. Нагляд здійснюється за об'єктами, які не підпорядковані органу, що здійснює контроль, тоді як контроль може здійснюватися як щодо підпорядкованих суб'єктів, так і тих, що не мають прямого підпорядкування. Наявність протилежних думок свідчить про помилковість ототожнення інститутів контролю і нагляду, натомість заслуговує уваги твердження, що це дві самостійні форми реалізації контрольної влади у правовій державі;

– пошуки удосконалення функціонального забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні шляхом розроблення й ухвалення низки нормативно-правових актів, зокрема: Порядку передачі майнових прав на технології, створені за бюджетні кошти та контролю над виплатою винагороди авторам, який повинен деталізувати та зробити жорсткішими процедури такого передання з акцентом на максимізацію вигоди держави; Порядку проведення контрольних заходів Національною академією наук України та національними галузевими академіями наук щодо використання об'єктів державної власності та майна держави для потреб здійснення наукової і науково-технічної діяльності, який повинен деталізувати всю сукупність форм контролю (аудит, інвентаризація, спостереження за використанням), які повинні здійснювати означені суб'єкти владних повноважень щодо державної власності;

– тренди розвитку взаємодії держави та недержавного сектору й інститутів громадянського суспільства в контрольно-наглядовій діяльності в сфері науки шляхом розширення участі останніх у контролі суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності державної й комунальної форм власності щодо питань, пов'язаних із використанням ресурсів для забезпечення функціонування наукових установ, а також щодо перевірки стану безпеки та відсутності шкоди під час наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт;

– вивчення світового досвіду реалізації контрольно-наглядових функцій держави в сфері науки з метою пошуку нових прогресивних моделей його реалізації, а також способів організаційно-правового забезпечення у вітчизняній практиці.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в роботі висновки й рекомендації можуть бути використані в:

– науково-дослідній роботі – у процесі подальших наукових розробок методологічного та практичного характеру під час реалізації контрольно-наглядових функцій держави в сфері науки (Довідка про впровадження від 21.11.2024 р. № 07/976-6 видана науково-дослідною установою «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста» Департаменту економіки та інвестицій Київської міської державної адміністрації);

– законотворчій діяльності – для вдосконалення окремих норм законодавства України в сфері регулювання процедур проведення контрольно-наглядових заходів держави в сфері науки; зокрема, доведено утилітарність та необхідність розширення практичного застосування нових форм взаємодії органів управління в сфері науки та спеціалізованих органів, що здійснюють контрольно-наглядові заходи – Рахункової палати та Держаудитслужби (Довідка про впровадження від 21.11.2024 р. № 946/-67-7-2-24 видана Департаментом з питань фінансового та економічного розвитку секретаріату Кабінету Міністрів України);

– правозастосовній діяльності – обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення механізму контрольно-наглядової діяльності держави в сфері науки (Довідка про впровадження від 19.11.2024 р. № 01-30/398 видана відділом гуманітарного розвитку Феодосіївської сільської ради Обухівського району Київської області);

– навчально-методичній роботі – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Організація діяльності органів виконавчої влади», «Державне управління в сфері освіти та науки»; для підготовки підручників,

навчальних посібників і навчально-методичних матеріалів (Довідка про впровадження від 19.11.2024 р. № 37/494 видана Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського Національної академії наук України; від 18.11.2024 р. № 09/01-2-871 видана Таврійським національним університетом імені В. І. Вернадського м. Київ; від 30.10.2024 р. № 11 видана Університетом сучасних знань м. Київ).

Дискусійні положення дисертаційної роботи можуть стати основою для подальших наукових розробок.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, у якій розвинуто теоретико-методологічні засади та досліджено практику реалізації контрольних-наглядових функцій держави в сфері науки. У роботі використано праці інших науковців, на які зроблено посилання. З колективних наукових праць у дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом власних розробок автора.

Результати дисертації опубліковані у 33 наукових працях. Зокрема 18 публікацій у наукових фахових виданнях України, 3 публікації у наукових виданнях інших держав, проіндексовані в міжнародній наукометричній базі Web of Science, 1 одноосібна монографія, 1 колективна монографія, 10 публікацій у матеріалах і тезах конференцій.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Бортняк К. В. Адміністративно-правові засади контрольних-наглядової діяльності в сфері науки: монографія. Київ: Саміт-Книга, 2024. 240 с.

2. Bortniak K., Merdova O., Tsomra V., Daraganova N., & Mykhailov R. Experience of administrative and legal support for control and supervision. *Amazonia Investiga*. 2023. № 12 (63). P. 289-298. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.63.03.27>. Включено до міжнародної наукометричної бази *Web of Science*.

(1 др. арк., особисто автору – 0,2 др. арк.: внесок автора відображено на сторінках 293-296 у частині дослідження, яке присвячено аналізу досвіду країн ЄС щодо адміністративно-правових механізмів нагляду та контролю).

3. Zlyvko S. V., Bortniak V. A., Bortniak K. V., Storozhuk I. P., & Holobutovsky R. Z. Administrative reforms in Eastern Europe: A comparative legal analysis. *Cuestiones Políticas*. 2021. № 39 (69). P. 814-831. URL: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.50>. Включено до міжнародної наукометричної бази *Web of Science*. (0,83 др. арк., особисто автору – 0,17 др. арк.: внесок автора відображено на сторінках 819-821 у частині статті, яка присвячена дослідженню процесу впровадження адміністративних реформ у Східній Європі).

4. Komnatnyi S. O., Buha H. S., Fedorova A. M., Horovyi V. M., & Bortniak K.V. The role of civil society institutions in ensuring social control over political processes. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 2021. № 12 (34). P. 341-360. URL: <https://doi.org/10.46925/rdluz.34.20>. Включено до міжнародної наукометричної бази *Web of Science*. (1 др. арк., особисто автору – 0,2 др. арк.: внесок автора відображено на сторінках 348-351 у частині дослідження, яке присвячено аналізу громадянського суспільства, яке відіграє роль ефективних інститутів соціального контролю).

5. Бортняк К. В. Розширення участі громадськості в процесі здійснення нагляду та контролю в сфері науки. *Наше Право*. 2024. № 3. С. 283-291. URL: https://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2024-3/NP_2024_3_283.pdf. (0,7 др. арк.).

6. Добрянська Н. В., Петков С. В., Бортняк В. А., Бортняк К. В. Трансформація управлінських структур держави під впливом інформаційного суспільства: досвід для України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 746-748. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/181.pdf. (0,4 др. арк., особисто автору – 0,85 др. арк.: внесок автора відображено на сторінках 746-747 у частині дослідження, яке присвячено аспектам підвищення якості послуг та посилення довіри до владних структур з боку населення і бізнесу в Україні).

7. Бортняк К. В. Особливості реалізації контрольно-наглядової функції держави в сфері науки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2023. Вип. 36. С. 341-348. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/834>. (0,95 др. арк.).

8. Петков С. В, Бортняк В. А., Бортняк К. В. Державна служба в Україні: напрями розвитку в контексті європеїзації. *Право і суспільство*. 2023. № 2. Т. 2 С. 393-397. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/2_2023/part_2/58.pdf. (0,45 др. арк., особисто автору – 0,1 др. арк.: внесок автора відображено на сторінках 394-395 у частині дослідження, яке присвячено аналізу європейського досвіду функціонування органів управління, їх функції, засади організації та діяльності, компетенцію, повноваження тощо).

9. Бортняк К. В. Сучасні проблеми фінансового забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні. *Наше право*. 2023. № 4. С. 146-153. URL: https://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2023-4/NP_2023_4_146.pdf. (0,7 др. арк.).

10. Бортняк К. В. Особливості функціонального забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні. *Академічні візії*. 2023. Вип. 15. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/465>. (0,6 др. арк.).

11. Бортняк К. В. Аналіз історично-правового розвитку контрольно-наглядової діяльності в сфері науки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Вип. 35. С. 181-188. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/725>. (0,6 др. арк.).

12. Бортняк К. В. Ліцензування, як інструмент контрольно-наглядової діяльності держави в сфері науки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Вип. 34. С. 317-323. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/795>. (0,6 др. арк.).

13. Бортняк К. В. Участь інститутів громадянського суспільства в здійсненні контрольно-наглядової діяльності в сфері науки. *Наукові записки*

Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Вип. 33. С. 299-307. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/799>. (0,7 др. арк.).

14. Бортняк К. В. Особливості методологічних підходів у дослідженні контрольно-наглядової діяльності держави в сфері науки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* 2022. Вип. 32. С. 353-361. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/831>. (0,65 др. арк.).

15. Бортняк К. В. Теоретичне осмислення контрольно-наглядової функції держави в сфері науки. *Академічні візії.* 2022. Вип. 14. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/224>. (0,7 др. арк.).

16. Бортняк К. В. Вплив результатів контрольно-наглядової діяльності в сфері науки на її конкурентоздатність. *Академічні візії.* 2022. Вип. 13. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/397>. (0,8 др. арк.).

17. Бортняк К. В. Участь органів державного фінансового контролю в системі державних органів, що забезпечують здійснення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки. *Академічні візії.* 2022. Вип. 12. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/402>. (0,8 др. арк.).

18. Бортняк К. В. Сучасний стан законодавчого забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні. *Наше право.* 2022. № 4. С. 185-191. URL: http://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2022-4/NP_2022_4_185.pdf. (0,6 др. арк.).

19. Бортняк К. В. Теоретичний аналіз цілей реалізації контрольно-наглядової діяльності держави в сфері науки. *Право.UA.* 2022. №2. С. 193-199. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2022-2/Pravo_ua_2022_2_193.pdf. (0,6 др. арк.).

20. Бортняк К. В. Теоретичні засади визначення сутності державної політики в сфері науки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та*

права. Серія економічна. Серія юридична. 2021. Вип. 31. С. 234-240. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/830>. (0,9 др. арк.).

21. Бортняк К. В. Інституційні засади забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* 2021. Вип. 30. С. 308-316. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/840><https://doi.org/10.46925//rdluz34.2>. (1 др. арк.).

22. Бортняк В. А., Бортняк К. В. Нормативне визначення нагляду та контролю в сфері публічного адміністрування. *Журнал східноєвропейського права.* 2020. № 75. С. 28–35. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2020/04/bortniak_v_bortniak_k_75.pdf. (0,5 др. арк., особисто автору – 0,25 др. арк.: внесок автора відображено на сторінках 31-33 у частині дослідження, яке присвячено розробці пропозицій щодо формування нормативного визначення нагляду та контролю в сфері публічного адміністрування).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

23. Bevzenko V. M., Bortnyak K. V., Busol O. Yu. etc. The optimization of protection model for rights and freedoms of Ukrainian person: collective monograph. Lviv-Torun: Liha-Pres, 2019. 364 p. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/22>. (15,6 др. арк., особисто автору – 0,9 др. арк.: внесок автора відображено на сторінках 36-56 у розділі 3 «Особливості проведення реформи державного управління та надання адміністративних послуг в Україні»).

24. Бортняк К. В. Періодизація становлення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки.* 2023. Вип. 52. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3633. (0,2 др. арк.).

25. Бортняк К. В. Напрями трансформації інституційного забезпечення контрольного-наглядової діяльності в сфері наук. *Інтеграція світових наукових процесів як основа суспільного прогресу: матеріали VIII Міжнародної науково-*

практичної конференції (м. Київ, 29–30 листопада 2024 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ–Запоріжжя: АА Тандем. 2024. С. 53-56. (0,2 др. арк.). URL:<https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2024/12/IntWorldScProc-Kyiv-Nov2024.pdf>.

26. Бортняк К. В. Контроль та нагляд в сфері науки, як державно-управлінські функції. *Інноватика в сучасній освіті та науці: теорія, методологія, практика*: матеріали VI Міжнародного літнього наукового симпозиуму (м. Одеса, 28–29 липня 2023 р.). Одеса. 2023. С. 58-61. (0,2 др. арк.).

27. Бортняк К. В. «Контрольно-наглядова діяльність держави в сфері науки» як категорія науки адміністративного права. *Наука, технології, інновації: світові тенденції та регіональний аспект*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29–30 вересня 2023 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. 2-е вид., випр. і доп. Запоріжжя: АА Тандем. 2023. С. 55-58. URL: https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2023/11/ScTechInn-Odesa-Sept2023_v2.pdf. (0,2 др. арк.).

28. Бортняк К. В. Контрольно-наглядові функції держави в науці: особливості та реалізація. *Сімдесят сьомі економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки*: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 22-23 червня 2023 р.). URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4447/>. (0,2 др. арк.).

29. Бортняк К. В. Участь інститутів громадянського суспільства в процесі забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки в Україні. *Formation of innovative potential of world science: V International Scientific and Theoretical Conference Primedia eLaunch LLC. NGO European Scientific Platform*. 2023. С. 45-47. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/28.07.2023>. (0,2 др. арк.).

30. Бортняк К. В. Проблеми сучасного стану вітчизняного законодавства з питання забезпечення контрольно-наглядової діяльності в сфері науки. *Сталий розвиток держави і права в умовах глобалізаційних процесів*: матеріали науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 15-16 вересня 2023 р.). Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2023. С. 28-32. (0,2 др. арк.).

31. Бортняк К. В. Особливості реалізації контрольно-наглядових функцій держави в сфері науки. *Мультидисциплінарні виклики сучасної науки: інновації та співпраця*: матеріали міжнародної наукової конференції (Лодзь, Польща, 15 вересня 2023 р.). С. 389-393. URL: <https://futuraity-publishing.com/wp-content/uploads/2024/12/Multidisciplinary-challenges-in-contemporary-1.pdf>. (0,2 др. арк.).

32. Бортняк В. А. Бортняк К. В. Нормативне визначення нагляду та контролю в сфері публічного адміністрування. *Theoretical foundations of modern science and practice*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (Мельбурн, 06-07 квітня 2020 р.) С. 168–171. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/04/XI-Conference-06-07-Melbourne-Australia.pdf>. (0,2 др. арк., особисто автору – 0,1 др. арк.: внесок автора відображено на сторінках 169-170 у рамках даного дослідження розроблено пропозиції, спрямовані на створення нормативних визначень нагляду та контролю, що забезпечать їх ефективне застосування у сфері публічного адміністрування).

33. Бортняк В. А., Бортняк К. В. Публічне адміністрування як зовнішній вираз реалізації юридичної діяльності державної влади. *Problems of implementation of science into practice*: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Осло, 20-21 квітня 2020 р.) С. 168–170. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/04/XIII-Conference-20-21-Oslo-Norway.pdf>. (0,18 др. арк., особисто автору – 0,09 др. арк.: внесок автора відображено на сторінках 169 у в частині дослідження, яке присвячено аналізу публічного адміністрування як практичного втілення юридичної діяльності

державної влади через виконавчо-розпорядчі функції для реалізації законодавства та задоволення суспільних потреб шляхом трансформації правових норм в управлінські рішення).

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень антиплагіатної системи turnitin. За результатами перевірки виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Бортняк Катерини Василівни на тему «Адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності в сфері науки» відповідає принципам академічної доброчесності.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційної роботи були обговорені та отримали позитивну оцінку на наукових семінарах та круглих столах. Основні положення, висновки дисертації оприлюднені автором на науково-практичних конференціях, у тому числі й міжнародних: XI Міжнародна науково-практична конференція «Theoretical foundations of modern science and practice» (м. Мельбурн, 06-07 квітня 2020 р.); XIII Міжнародна науково-практична конференція «Problems of implementation of science into practice» (м. Осло, 20-21 квітня 2020 р.); Міжнародний літній науковий симпозіум «Інноватика в сучасній освіті та науці: теорія, методологія, практика» (м. Одеса, 28-29 липня 2023 р.); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сімдесят сьомі економіко-правові дискусії». Серія: Соціальні та гуманітарні науки (м. Одеса, 22-23 червня 2023 р.); V International Scientific and Theoretical Conference Primedia eLaunch LLC. NGO European Scientific Platform «Formation of innovative potential of world science», (м. Тель-Авів, Ізраїль, 28 липня 2023 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні дослідження правової та історичної науки». Вип. 52. (м. Опольце, Польща, 18-19 липня 2023 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Наука, технології, інновації: світові тенденції та регіональний аспект» (м. Одеса, 29-30 вересня 2023 р.); Міжнародна наукова конференція

«Мультидисциплінарні виклики сучасної науки: інновації та співпраця» (м. Лодзь, Польща, 15 вересня 2023 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сталий розвиток держави і права в умовах глобалізаційних процесів» (м. Хмельницький, 15-16 вересня 2023 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Інтеграція світових наукових процесів як основа суспільного прогресу» (м. Київ, 29-30 листопада 2024 р).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертаційна робота виконана державною мовою із дотриманням наукового стилю. Вона логічно побудована: складається зі вступу, п'яти розділів, які об'єднують вісімнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Відповідність дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота Бортняк Катерини Василівни за темою, предметом та об'єктом дослідження, науковою новизною та теоретико-практичною цінністю відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

УХВАЛИЛИ:

1. Враховуючи актуальність теми дисертації, обґрунтованість отриманих результатів, наукову новизну і практичне значення дослідження, повноту викладення матеріалів дисертації в наукових працях, а також відповідність дисертації вимогам пунктів 7, 8, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197, визнати дисертаційну роботу Бортняк Катерини Василівни на тему «Адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності в сфері науки» завершеною науковою працею, виконаною здобувачкою самостійно.

2. Рекомендувати спеціалізованій вченій раді Д 58.082.04 Західноукраїнського національного університету прийняти дисертаційну роботу до розгляду.

Рецензенти:

доктор юридичних наук, доцент
доцент кафедри адміністративного
права та судочинства

Роксолана ГРЕЧАНЮК

доктор юридичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри теорії права
та конституціоналізму

Наталія ЧУДИК

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії права
та конституціоналізму

Тетяна ДРАКОХРУСТ